

אוריאל ליבוביץ היה כבר אדם מטורד. הוא היה בן 40, פקיד במשרד נסיעות, ופירנס את אשתו וילדיו. הוא נקרא לש"רות בחיים ונפל במרס 1949. בחדר אחד עומדת מיטה רחבה, מיטה מתקפלת, ארגון קרח ועריסה. כאן גרה משפחה — 4 נפשות. בחדר השני גרה משפחה שניה — אף היא בת 4 נפשות. במסדרון לפני החדרים, על מיטה מתקפלת, ישנה בלילות אשה זקנה. רחל ליבוביץ, בת 71 — האם. היא קיבלה את הידיעה על מות בנה ברומניה, מדי חודש בחדשו שלח לה אורי סכום כסף למחיתה עד עלייתה ארצה. עם מעט הכסף שנשאר לה הגיעה ארצה לפני 10 חודשים. היא הלכה לגור עם שתי בנותיה החורגות, בצפון תל-אביב.

כחייל משוחרר מן הצבא הבריטי, נקי רא פועל המרצפות מינר לשרות פעיל מיד עם פרוץ המאורעות. הוא השאיר את אשתו ובנו וירד לנגב. כשבוטיים אחרי הקרית המדינה נפל בקרב על גאוליס. אשתו הייתה הרה.

ביום 28.12.47, בחודש הראשון של המלחמה, נהרג יושע גלברמן, מפקד מחוז תל-אביב של ההגנה. הוא היה בעת נפילתו בן 42.

באחד הצריפים הדולפים בשכונת פלורנטיין שבתל-אביב גר זוג זקן, שלמה גלברמן, בן 89, ואשתו דבר

ירה בת 72. הזוג גר בחדר קטן שרהיטו הדלים ראו ימים טובים יותר. על שולחן רעוע עומדת מכונת תפירה שבוראי היתה בשימוש בראשית המאה. ליד המכונה יושבת דבורה, בת 72, ותופרת ממחטות מחתיכות בד לבן. בעלה שוכב בבית-החולים העירוני. יושע, שהשתייך למשק יגור, היה שולח באופן קבוע להורים בגדים ואוכל. עם מות בנם נשארו ההורים ללא תומכים. שתי הבנות חיות בקיבוץ ואין באפשרותן לעזור. עד כה שילם להם משרד הבטחון 30 ל"י לחודש, ומסכום זה התקיימו בצנע. אולם עם התקבל החוק החדש הוקטנה ההענקת ל-4,998 ל"י מה יעשו? יוכיחו ששתי נפשות אינן יכולות להתקיים מסכום כה מגוחך בשנת 1950 במדינת ישראל? או שמא סבור מישהו שהאבי בן ה-89, מסוגל לפרנס את משפחתו? אמו של מפקד מחוז תל-אביב תופרת ממחטות...

צילה מקבלת תגמול של 35,825 ל"י לחודש. מסכום זה עליה לשלם שכר דירה, ולהחזיר את חובותיה של בעלה המנוח. מצב בריאותה רופף (בגיל 34!), ואין קופת חולים מספקת לה את כל השרותים הרפואיים שהיא ובתה זקוקות להם. קודם היתה לאם הזכות לקנות את מצרכיה בחנות שק"ם, אולם גם זכות זו נשללה. היא ניתנת רק למשפחות חיילים, ואילו בעלה של צילה כבר שוחרר...

הבן, בן 13, לומד בבוקר. אין הוא מבין מדוע יש הבדל בינו לבין חבריו בכיתה. מי מוכן להתנדב להסביר לו שיש הבדל? שאמו אינה יכולה לספק את צרכיו במדינה אשר אביו נפל למענה? 3 נפשות — 35,825 ל"י.

לחללי מדינת ישראל.

יגם זה רק חלק מן האמת. לו היו חברי הכנסת מעיינים עיון מדויק יותר בחומר, היה מתברר להם שכל חייל אמריקאי היה מבוטח באופן אוטומטי ביטוח חיים. את תגמולי הביטוח, שהם גדולים למדי, מקבלות משפחות החללים האמריקאים נוסף על תגמולי המדינה. ואילו אצלנו מנכים מן התגמולים את כל הפיצויים וההענקות אשר משפחת החלל עלולה לקבלם מכל מקור אחר. מי שמעז לטעון טענה זו בנסיבות אלה, יכול לאמר: ארצות-הברית הן מדינה עשירה. מדינה זו יכולה להרשות לעצמה לשלם לאלמנותיה פי ארבעה או פי חמשה ממה שמשלמת מדינת ישראל לאלמנותיה. והרי טענה נכונה — לגבי קריולרים, לגבי שליחים, לגבי טכסים. היא נפסדת ובזוויה כשהמדובר בחוב-כבוד זה. חייל שנהרג בשרות ההגנה הענייה לא הקריב פחות דם מאשר חייל שנספה בצבא האמריקאי העשיר. בשדה הקרב לא נקבע האינדקס של ההכנסה הלאומית. לעברי כלאמריקאי ישנה אותה זכות: שמשפחותיהם השכולות תחיינה באותם התנאים כשאר המשפחות במדינה, שהיתום יקבל את אותו החינוך, את אותה הארוחה, שמקבל ילדו של השכן שהיה "חיוני" ולחם את מלחמתו במשרה.

ספרות יפה ואגדת-פלא. השערוריה המביישת אינה מסתברת מתוך נוסח החוק עצמו. יתכן שגם חברי הכנסת עצמם לא הרגישו בה בשעת ההצבעה. כי החוק קובע תגמול יסודי ותוספת יוקר בהתאם לאינדקס. יתכן והתגמול היסודי הוא הגיוני וצודק — מי יודע כיום מה היו התנאים אילו לא יוקר המחיה. העוקץ הוא — באינדקס.

כל ילד במדינה, גם אם לא קרא בשעתו את כרוזי-התעמולה של מפ"ם, יודע שהאינדקס הרשמי של הממשלה הוא ספרות-יפה, אגדת-פלא או יצירה הומוריסטית — אך לא ביטוי למציאות כלשהי. תהיה מידת הצדק של התגמול היסודי כאשר תהיה — התגמול הכולל הוא מתחת לנקודת-הרעב.

כי משפחות החללים אינן גרות באינדקס ואינן אוכלות אותו. הן גרות בתורים שיש לשלם בעדם, והן אוכלות ארוחות העולות בכסף. אין הן מתעניינות בבעיות התיאוריות של אינדקסים — את אלה הן מניחות לסטטיסטיקאים. הן יודעות רק דבר אחד: שבראשון לחודש הן באות לקבל את ההענקת-לחודש — והיא מספיקה לשבוע אחד, או לשבועיים.

היתכן כי חברי הכנסת לא חשבו על כך?

במקום חוק, נחמה. רק שלישי מן ה"זכאים" הן אלמנות. כשני שלישים הם הורים שכולים. חיילי מלחמת-העצמאות היו ברובם המכריע צעירים שלא הספיקו להקים משפחות.

אנשים אלה אינם יכולים לפנות אל הכנסת — אף כי אחדים מהם כתבו בהתמרמרותם לראש-הממשלה. הם פונים מדי יום ביומו למנגנון האחראי לביצוע החוק — משרדו של קצין התגמולים באגף השיקום של משרד הבטחון.

מנגנון זה מצטיין ביחס אנושי שאין למצאו כמעט במשרד אחר.

אשר להתקיים במדינת ישראל בשנת 1950 על סכומים אלה. **פי 3, פי 4.** יתכן שלפני מחוקקי חוק זה היה מונח החוק האמריקאי המקביל, שנתקבל ביום 1.9.48 במושב השני של הסנאט ה-80. החוק האמריקאי קובע: 75 דולאר לאלמנה בלי ילדים, 145 דולאר לאלמנה שהיא אם ל-4 ילדים, 58 דולאר ליתום, 60 דולאר להורים שכולים. יתכן שדוגמה זו השקיסה את מצפון חברי הכנסת: אם נחשב תגמולים אמריקאיים אלה לפי השער הרשמי של הלירה הישראלית אין הם עולים בהרבה על התגמולים שלנו.

אולם משפחות החללים אינן אוכלות את השער הרשמי — הן אוכלות לחם. והלחם נקנה בלידה הישראלית שכוח הקניה שלה הוא שלישי מן השער הרשמי. במלים אחרות: אם נשווה את כוח-הקניה של התגמולים האמריקאיים לתגמולים שלנו, מסתבר שההענקות האמריקאיות עולות פי שלושה ויותר על התגמולים המשתלמים

כך הם שאלו, כל אותם הבחורים האלמוניים שיצאו לפעולה עם דמדומי ערב, בימים הגדולים ההם של שנת 1948. "אם יקרה לי משהו, מה יהיה גורל אמי, אשתי, ילדי? התדאג להם המדינה שאנחנו מקימים?"

